

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЙСКИ

Брой 5 • год. ХСVII • 13 март 2020 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

150 ГОДИНИ ОТ УЧРЕДЯВАНЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ЕКЗАРХИЯ

ТЪРЖЕСТВЕН БЛАГОДАРСТВЕН МОЛЕБЕН В „СВ. АЛ. НЕВСКИ“

На 28 февруари т.г. в Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“ бе отслужен тържествен благодарствен молебен по повод 150 години от учредяването на Българската екзархия. Богослужението бе възглавено от Негово Светейшество Българския патриарх Неофит, който бе в съслужение с Техни Преосвещения Мелнишкия епископ Герасим, гл. секретар на Св. Синод, Белоградчишкия епископ Поликарп, викарий на Софийския митрополит, архим. Василий, протосингел на Софийския митрополит, архим. Пахомий, ректор на Софийската духовна семинария, представителите на Руския и Румънския патриарси, ик. Николай Георгиев, началник на отдел „Връзки с обществеността“ при Св. Синод, храмовото духовенство, столични свещеници и дякони.

На молебена присъства Румен Радев – президент на Република България. Преди литургията той се срещна с Негово Светейшество Българският патриарх Неофит в сградата на Светия Синод. С учредяването на Екзархията през 1870 г. българският народ се сдобил със своя национална и духовна институция още преди Освобождението. Борбата за нейното признаване се превърнала в обединителна кауза за целия български народ и отразявала националната надежда за самостоятелност и възкресяване на българската държавност. Това заяви президентът Румен Радев на срещата по случай отбелязването на 150 години от учредяването на Българската екзархия. Държавният глава припомни приноса на Българската екзархия за

запазване на националната идентичност на българите, духовното ни единение и ръководната ѝ роля в просветните дела в българските земи. Обща бе позицията, че мисията на държавния глава и на българския патриарх е не властта, а служението на българския народ.

На благодарствения молебен присъстваше голяма група представители на тракийската организация, сред които Краснодар Беломорски, заместник-председател на Централното ръководство на СТДБ, чл. кор. проф. Васил Проданов – директор на Тракийския научен институт, членовете на Върховния

комитет Мария Божкова, д-р Ваня Стоянова – научен секретар на ТНИ, д-р Ваня Иванова – член на ръководството на Тракийски женски съюз, Божанка Богданова – председател на Националната инициатива „Завръщане към корените“.

Тук бе и група на цариградските българи, начело с Васил Лязе – председател на българската църковна община в Истанбул и на Управителния съвет на Фондацията на Българските православни църкви в Истанбул.

Продължава на 2-а стр.

■ На молебена бе и президентът Радев

■ Българите от Истанбул на молебена

ПОКЛОН ПРЕД ЕКЗАРХ АНТИМ ПЪРВИ

В деня, в който в цялата страна църквите с камбанен звън отбелязаха 150 години от учредяването на Българската екзархия, тракийци се събраха пред паметника на екзарх Антим Първи в градинката на черквата „Св. Николай Нови Софийски“ в столицата. Роденият в Лозенград Атанас Чалков бе избран на 28 февруари 1872 г. начело на самостоятелната българска църква и стана първият екзарх. Пред събралото се множество чл. кор. проф. дфн Васил Проданов произнесе вълнуващо слово за Българския Великден, като се спря подробно и на образа на Антим Първи и го характер-

ризира като духовник, интелектуалец, ръководител на църквата, държавник, патриот и голям българин. (Словото помествахме отделно)

Поднесени бяха венци и цветя пред паметника. Тук бяха представители на Централното ръководство и Върховния комитет, известни учени историци,

членове на Тракийския научен институт, членове на софийското тракийското дружество, и на Националното тракийско сдружение „Завръщане към корените“. Да почетат своя патрон дойдоха и ученици от 129 основно училище „Антим I“. Венец поднесоха и представители на Тракийския научен институт.

Проф. д-р Бончо Асенов:

БЪЛГАРИТЕ-МОХАМЕДАНИ – НАЙ-ТРАГИЧНИЯТ РЕЗУЛТАТ ОТ ТУРСКАТА АСИМИЛАТОРСКА ПОЛИТИКА

На стр. 5

ТЪРЖЕСТВА В ЧЕСТ НА ОСВОБОЖДЕНИЕТО

■ Шипка

■ Одрин

■ София

В София тържествата по повод 142 години от Освобождението на България започнаха с благодарствен молебен, отслужен от Негово светейшество патриарх Неофит в патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“ и продължиха пред Паметника на незначния воин, където се състоя церемонията по издигането на националното знаме на Република България. Участие в тържествата в столицата взеха Красимир Премянов – председател на СТДБ, членовете на Върховния комитет на СТДБ чл.кор. проф. Васил Проданов – директор на ТНИ, д-р Ваня Иванова – член на ръководството на ТЖС, Божанка Богданова – председател на Националната тракийска инициатива „Завръщане към корените“, членове на тракийското дружество в София. В тържествената заря-проверка на пл. „Народно събрание“ участва председателят на СТДБ Красимир Премянов.

На заупокойната молитва в Шипченския манастир „Рождество Христово“, отслужена от НВП Старозагорския митрополит Киприан и на тържествата на историческия връх Шипка присъстваха представители на Сливенското тракийско дружество с председател Кирил Киряков. От името на СТДБ бе поднесен венец от Софка Парнарова – председател на тракийското дружество в Казанлък. Участие в тържествата в Стара Загора взеха членовете на ТД „Одринска епопея“ с председател Цанко Атанасов. В Ивайловград хорът на тракийското дружество „Яни Попов“ изнесе концерт в чест на 3 март.

От името на СТДБ венци и цветя бяха поднесени в София пред Паметника на българския опълченец и пред паметника на Царя Освободител. Тракийци в цялата страна засвидетелстваха почит към освободителите. В Павликени тракийци поднесоха венец пред паметника на Освободителите. Така бе и на много други места в страната. Заместник председателят на Централното ръководство на СТДБ Краснодар. Беломорски участва в тържествата за 3 март в Одрин заедно с наши сънародници и представители на Генералното консулство на България в Одрин. Той поднесе приветствен адрес от председателя на СТДБ на генералния консул на Република България в Одрин Васил Вълчев и му връчи златен медал „Капитан Петко войвода“ с лента, с който е удостоен с решение на Централното ръководство на СТДБ за активна дейност в полза на тракийската кауза.

150 ГОДИНИ ОТ УЧРЕДЯВАНЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ЕКЗАРХИЯ

ЗАУПОКОЙНА МОЛИТВА ЗА ЕКЗАРХ АНТИМ ПЪРВИ

На 28 февруари, в деня на честване 150-годишнина от учредяването на Българската екзархия, в гр. София бе почетена паметта на първия български екзарх Антим. През 1872 г. той е избран за предстоятел на възстановената две години по-рано Българска православна църква – екзархия, като изпълнява тази длъжност до 1877 г. С благословението на Негово Светейшество Софийския митрополит и Български патриарх Неофит бе отслужена заупокойна молитва пред паметника на екзарх Антим в столичния парк до храм „Св. Николай Софийски“. Молитвата бе възглавена от Негово Преосвещенство Белоградчишки епископ Поликарп, викарий на Софийския митрополит, в съслужение с протоиерей Иван Йонов и свещеник Васил Василев от храмовото духовенство, свещеник Костадин Тренев и дякон Павел Димитров. След заупокойното моление епископ Поликарп поднесе цветя пред паметника с бюста на Антим Първи от името на Негово Светейшество и Софийска св. митрополия, като се помоли да бъде вечна и блажена паметта му.

ВАЛИДИРАНА БЕ ПОЩЕНСКА МАРКА

По повод годишнината от учредяването на Българската екзархия бе валидирана пощенска марка,

на която са изобразени епископи жезъл и митра, както и печатът на Българската патриаршия. Събитието се състоя в централата на Български пощи, а на него присъстваха Негово Преосвещенство Мелнишкият епископ Герасим, гл. секретар на Св. Синод, заместник-министърът с ресори „Информационни технологии“ и „Съобщения“ Андриана Атанасова и художникът на марката Иван Калашев.

„Много сме щастливи, че можем да допринесем за популяризиране на изключителната роля на тази институция, която за първи път е призната от Османската империя като такава, както и с това да отбележим нашата почит към ценностите, които Екзархията проповядва“, каза зам. министър Андриана Атанасова. Епископ Герасим предаде архипастирския благослов от името на Българския патриарх Неофит и допълни, че ролята на Българската екзархия в историята на родната ни православна църква е от изключително значение, както за духовния живот, така и за обществения.

СРЕЩА С ИСТОРИЯТА НА ЕКЗАРХИЯТА

Топъл февруарски ден. Голяма група тракийци се заптихме към местния исторически музей, ни съобщават от тракийското дружество „Лазо Лазов“ в град Средец. Имахме покана да посетим изложбата на Държавен архив – Видин, посветена на 150 годишнината от учредяването на Българската Екзархия (28 февруари 1870 г.), и да присъстваме на откриването ѝ.

Очаровани сме от подредбата на експонатите. Бяхме радушно посрещнати от музейните специалисти – историци и археолози.

Изложбата бе открита от директора на Общински музей – Средец, г-жа Красимира Костова. Изказаха се гости от Бургас. Проектиран бе документален филм.

ТЪРЖЕСТВЕН БЛАГОДАРСТВЕН МОЛЕБЕН...

Продължение от 1-а стр.

Присъстваха и представители на Генералното консулство на Република България в Истанбул, Емил Велинов – директор на Дирекция по вероизповеданията, проф. Стоян Делчев, проф. Светлозар Елдъров, доц. д-р Боряна Бужашка, депутати, журналисти, духовници, граждани.

След литургията мелнишкият епископ Герасим прочете Патриаршеското и синодално послание за 150 годишнината от учредяването на Българската екзархия. (Посланието помества отделно).

В края на молитвено последование Кириак Лязе, диригент на хора при храм „Св. Стефан“ в Истанбул, Турция произнесе слово, в което изрази своята благодарност за духовната грижа на Българската православна църква към нашите сънародници в Турция, като подчерта, че делото на дедите ни не е забравено. В края на молебена бе изпята и многолетствието за Българския патриарх Неофит, Св. Синод, както и за целокупната Българска православна църква.

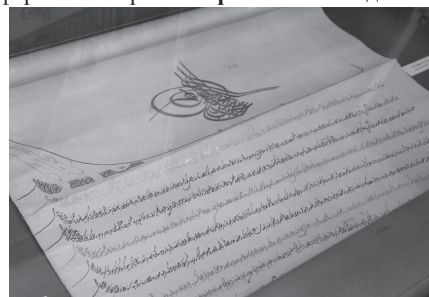
ДОКУМЕНТАЛНА ИЗЛОЖБА В НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА

С откриване на документална изложба в столицата ще бъде отбелязана 150-годишната от учредяването на Българската екзархия. Експозицията, подредена в Националната библиотека „Свети свети Кирил и Методий“, показва оригинални документи, свързани със създаването на самостоятелната българска църква и избора на първия български екзарх. Сред документите, които бяха показани, е двуетичният ферман на султан Абдул Азиз, издаден на 27 февруари през 1870 г., с който се учредява самостоятелната българска църква. „Този ферман е свързан с учредяване на първата официално призната българска институция след близо 500 години липсваща държавност и 40 години национални борби“, разказва директорът на библиотеката доц. Красимира Александрова пред БНР. Така по силата на султанския ферман и екзархийския устав Българската екзархия е призната за официален представител на българската народност в Осман-

ската империя. Изложбата показва оригинални документи от специалните колекции на библиотеката, свързани със създаването на самостоятелна българска църква и избора на първия български екзарх. Показан е и друг уникален документ – това е султанският ферман на Абдул Азиз, свързан с назначаването на Екзарх Антим I. „Той впечатлява със своята изящна калиграфия и с размерите си – 1.50 метра на 75 сантиметра. Изключително добре съхранен и опазен в годините при нас“, допълва директорът на Националната библиотека. Разликата между фермана и берата е в това, че ферманът определя създаването на екзархията, а бератът – назначаването на първия екзарх. Изложбата включва още богат снимков и графичен материал. Ще бъдат показани портре-

ти на изтъкнати църковни дейци, свързани с първите години от съществуването на Екзархията. Сред особено ценните експонати доц. Александрова откроява литографии на Хенрих Дембицки и Николай Павлович, фотография на участниците в българския църковно-народен събор в Ортакой и фотография на българската църква „Св. Стефан“ в Цариград. Експозицията включва още карта на България, очертаваща границите на българските области, утвърдени със султански ферман от 19 февруари 1870 г. Като общество трябва да помним и познаваме историята си, вярва доц. Красимира Александрова. „Наш, на потомците дълг е да будим паметта за онези велики български дейци по църковния въпрос в Цариград, които с родолюбие, със смелост, със свои лични средства пристъпват към изграждане на екзархийското ведомство.“ Изложбата, посветена на годишнината от учредяването на Българската екзархия, може да бъде разгледана до средата на март.

ПОЧИНА НАЙ-ВЪЗРАСТНИЯТ БЪЛГАРИН

На 107 години си отиде най-възрастният човек в България – свилеградчанинът Неделчо Бойков. Само след месец – на 4 април той щеше да навърши 108 години.

За кончината на дяда Неделчо е съобщил неговият

шен, когато със семейството си се заселва в Костур.

син Стамо. Възрастният мъж не се чувствал добре от няколко дни.

Неделчо Бойков е бежанец от Беломорска Тракия. Роден е в село Мерхамли (Пеплос) в 1912 г. Бил е 7-8 годи-

От 1950 г. живее в Свиленград. През годините се е занимавал със земеделие, тютюнопроизводство, бил е в строителна бригада към ТКЗС-то. Участвал е във Втората световна война като артилерист. Неделчо има три деца – дъщеря и двама сина, като единият е починал. Освен 6 внука и 8 правнука, той има и на 4 праправнучета.

Неделчо Бойков бе радетел на тракийската кауза, в последните години бе един от най-ревностните читатели на вестник „Тракия“.

28 ФЕВРУАРИ Е ПАМЕТНА ДАТА..

ЧЛ.-КОР, ПРОФ. ДФН ВАСИЛ ПРОДАНОВ,
ДИРЕКТОР НА ТРАКИЙСКИЯ
НАУЧЕН ИНСТИТУТ

Братя българи! Скъпи тракийци!

Днес е паметна дата за нас българите, както и за тази част от българите, които носят със себе си историята на тракийците. Днес е дата, с която се гордеем и ние тракийците, защото в нейните темели стои и името на тракийски българин! На 28 февруари 1870 г. е връчен султанският ферман, предоставящ самостоятелност на българската църква, а ден по-късно той е оповестен в храма „Свети Стефан“ в Неделята на православие. Това дава възможност за свикването на църковно-народния събор в Цариград през 1871 г., приемането на екзархийския устав и признаването на Българската екзархия за официален представител на българската нация в Османската империя. Българската нация получава своята първа официална институция, покриваща истинската и най-голяма територия, на която има българи – от Молдова до Македония, Източна и Западна Тракия. Тогава именно и македонците създават Скопска, Охридска и Битолска екзархии и с референдум решават, че са част от българската нация, заради което стават и част от териториалния обхват на новосъздадената българска екзархия. Според чл. 10 от султанския ферман територията на Българската екзархия надхвърля 200 000 кв. км., което е близо два пъти повече отколкото днешната ни територия.

28 февруари е забележителна дата! Нужна ни дата! Защото живеем във времена на несигурност, когато очакванията за светло бъдеще са умрели и както става винаги в такива периоди се обръщаме за опора към миналото, спасяваме се чрез „завръщане към корените“. В това минало след драматични църковни борби, описани блестящо в една от любимите ми книги на млади години „Българският Великден и страстите българи“ един от стълбовете, на които се опрял, за да си върне и държавността българският народ е православната църква, борбата за самостоятелна българска църква. Това не е случайно, защото православната религия се отличава с нещо, което го няма при другите религии. Тя е основен стълб на държавността и националната идентичност. Затова и когато държавността е унищожена този стълб и хората, свързани с него стават предпоставка за нашето Възраждане. Само в България всъщност църквата възниква заедно с азбуката. Азбуката ни е създадена от духовници и става предпоставка за самостоятелност на църквата ни. Само в България тази самостоятелност възниква едновременно с азбуката, църквата съхранява след това азбуката, а с това и идентичността на българина. В нито една страна в Западна Европа религията не е свързана с азбуката и езика, при нас е така и затова православие е много по-дълбоко вдълбано в българската идентичност.

Затова и църквата си остава интелектуален и духовен център в

продължение на пет века, независимо от това, че е загубила самостоятелност. Именно нейни представители са първите носители на знание, на обучение на българите, тъй като първите училища са били в манастири, църковни дворове, метоси. Тя ражда първите български интелектуалци.

Духовникът Неофит Рилски ще въведе взаимнообучителния метод.

Монахът Отец Паисий ще сложи през 1762 г. стълба на историята, която става основа на изграждането само за век на българската нация. Ще разкаже на българите, че имат славна история и ще възкликне. „Поради що се срамиш да бъдеш българин“.

Дякон Игнатий, който след това като Васил Левски ще почне свободата за България е сред дарителите на създаденото през 1869 година. Книжовно дружество в Браила, даващо началото Българската академия на науките.

За нас, тракийци обаче особено значение има един друг духовник – роденият през 1816 г. в Лозенград Атанас Чалъков, който на днешния

ден 28 февруари 1872 г. ще бъде избран като Антим I начело на вече самостоятелната българска църква. Това не е просто духовникът, който на този ден през 1872 г. става екзарх. Това е уникален човек, възплащаващ много лица и много достойнства, стоящи в основата на днешна България.

Това е интелектуалецът, който получава образованието си в най-реномираното светско училище в Османската империя – Великата народна школа в Цариград. След това учи в гръцко училище в Халки, след това в Одеса и накрая в Москва. Става преподавател и ректор. Води битка за защита на борците за свободата на България след Априлското въстание и играе важна роля в запознаването на международната общественост със зверствата при потушаването му. Именно заради битката му за свободата на България и за борците на България ще стане и първият български ръководител на църквата, снет от Османската власт и изпратен в заточение.

Но той не е само интелектуалецът, духовникът, ръководителят на църквата, но и държавникът, който става председател на Учредител-

ното и на Първото Велико народно събрание през 1879 г., приемащо конституцията, от която тръгва съвременна България. Интелектуалец, духовник, църковен лидер, председател на Народното събрание. Един от гигантите, които съз-

дадоха съвременна България.

Има времена, които раждат нищожества, раждат хамелеони, раждат антибългари и компрадорски

елити. Има и времена, в които се раждат големи българи като Антим I, една от фигурите, които са ни опора в миналото във времената, когато „погледът мрачен, умът не види добро ли, зло ли насреща иде“. Във времена като днешните, когато през последните години българите се нагледаха на не един и двама души, действащи срещу българите и България, служещи на чужди интереси, участващи в разрушаването и разграбването на огромно национално богатство хора като Антим I са ни нужни повече от всякога. Събития като станалото на тази дата през 1870 г. са нужни на паметта ни, за да знаем, че след мрачните времена на разрушение и забрава идва ново съзидание.

Поклон пред Антим I! Поклон пред тези, които правеха всичко за създаването и възхода на съвременна България!

Това, което е станало преди 150 години ни е нужно и днес. Нужно ни е да го помним! Да го разказваме! Това ще ни прави по-силни! Това ще ни прави по-добри! Това ще ни прави по-български!

Да се слави името на Антим I, един от хората, които стоят в основите на днешната българска духовност, днешната българска държавност!

Слово, произнесено пред паметника на екзарх Антим I на 28 февруари т.г.

ПАТРИАРШЕСКО И СИНОДАЛНО ПОСЛАНИЕ

Възлюбени в Господа чеда на светата ни Църква, Днешният 28 февруари 2020 година от Въплъщението на Бог Слово е ден светъл и паметен за българската история. В този наистина исторически ден отбелязваме значима и знакова годишнина от дългата и превратна история на православния ни народ. В този благословен от Господа Бога ден, преди сто и петдесет години православният български дух тържествува, защото след дългите столетия на духовна и политическа зависимост се отстранява една историческа неправда и нашата обща духовна майка, Православната ни църква, се възражда за нов живот. Това историческо за всички нас събитие е извършено с официален държавен акт – ферман на султан Абдул Азис от 27 февруари 1870 година, с който се увенчават вековните усилия на нашите славни предци за постигане на духовна свобода и независимост. Малко повече от столетие след унищожаването и на последната крепост на свободния български дух – Охридската българска архиепископия, народът ни отново се сдобива със своя автономна Православна църква – Българската Екзархия.

По Божии промисъл всичко това става точно хилядолетие след първото учредяване на Българската църква на 4 март 870 година. Хилядолетие, през което православният ни народ преминава през всевъзможни преизпитания и изпитания, познал както вкуса на възхода и заслужената слава, така и покрива от неуспехите, пораженията и упадък. Време, през което довчерашните езичници, различни по вяра и по род, се превръщат – благодарение на обновлението си в купела на светото Кръщение – в единен и могъщ православен Божии народ, който бързо се въздигал през вековете до образец за подражание от останалите православни народи, сочен като пример за успеха на християнската мисия и като модел за духовен, държавен и културен възход чрез принадлежността си към Църквата Христова.

За да изпита и утвърди още повече във вярата този православен български народ, благият Божии промисъл му отредил и едно от най-тежките изпитания – попадането под двойна зависимост, духовна и политическа, продължила векове наред, заплашвайки го с изгубване и на най-ценното, което той притежавал – неговата нова духовна идентичност като народ на Христос, народ, живеещ и спасяващ се в Църквата на Христа Спасителя. Православният ни народ обаче удържал и на това изпитание – и не просто удържал, но окончателно и безвъзвратно го утвърдило във вярата, „...веднъж завинаги предадена на светите“ (Иуда 1:3).

Най-яркото доказателство за всичко това празнуваме днес, в двадесет и осмия ден на февруари, когато преди столетие и половина, в далечната 1870 година, вековната титанична борба на нашите предци – поборници за духовната ни независимост, бе увенчана с богоблагословен успех и отнетата някога църковна самостоятелност беше възстановена в лицето на Българската Екзархия.

Достигналите до нас исторически свидетелства от онази славна и героична епоха недвусмислено ни показват огромния възторг и ентузиазъм, с който това велико събитие е посрещнато от православния ни народ. Радостта на православните българи не може да бъде описана, тъй като тя е безгранична. Събуденият православен български дух благодарение на родолюбивото и христолюбиво дело на св. Паисий Хилендарски, св. Софроний Врачански и всички останали колоци на духовното ни и народно възраждане най-сетне вижда плодовете на своята твърдост във вярата и на своето постоянство, на предаността си към заветите на предците и непримиримостта с историческата си съдба. Възстановена е Православната ни църква, а с това е отворен и пътят към скорошното ни политическо освобождение и пълното възстановяване на изгубеното някога достойнство на един изстрадал, но духовно здрав и непо-

бедим народ.

Годините след учредяването на Българската Екзархия донесоха и продължават да носят на православния български народ нова слава и нови поводи за заслужена гордост, но с тях дойдоха нови и различни в сравнение с предишните изпитания. Изпитания за завещаната ни от предците православна вяра и за принадлежността ни към Църквата на нашия Господ и Спасител Иисус Христос. Ала калената в борбите за духовна и църковна независимост българска воля, достигнала своя безспорен апогей при възстановяването на самостоятелната ни Православна църква на 27 февруари 1870 година, и до днес остава сигурен залог и гарант за съхраняването на духовната ни и народна идентичност, в приемственост и вяроност към делото и заветите на нашите предци, родили и отгледали ни в Господа и в единствено спасителната православна вяра.

Вечна и блажена да бъде паметта на всички поборници на свободния православен български дух!

Честита и благословена 150-годишнина от учредяването на Българската Екзархия!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СВ. СИНОД † НЕОФИТ – ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ И МИТРОПОЛИТ СОФИЙСКИ

ЧЛЕНОВЕ НА СВ. СИНОД: † Сливенски митрополит ЙОАНИКИЙ; † На САЩ, Канада и Австралия митрополит ЙОСИФ; † Великотърновски митрополит ГРИГОРИЙ; † Плевенски митрополит ИГНАТИЙ; † Ловчански митрополит ГАВРИИЛ; † Пловдивски митрополит НИКОЛАЙ; † Доростолски митрополит АМВРОСИЙ; † Западно- и Средноевропейски митрополит АНТОНИЙ; † Варненски и Великoprеславски митрополит ЙОАН; † Неврокопски митрополит СЕРАФИМ; † Русенски митрополит НАУМ; † Старозагорски митрополит КИПРИАН; † Врачански митрополит ГРИГОРИЙ; † Видински митрополит ДАНИИЛ

ЧУТОВЕН ЮНАК С РИЦАРСКИ ДУХ...

Родоповедите Хр. Попконстантинов и Ст. Н. Шишков за Капитан Петко войвода

ЗЛАТКА ПЕТРОВА – ГЛАВЕН УРЕДНИК В РИМ „СТОЮ ШИШКОВ“ – СМОЛЯН

Историографски и библиографски преглед на трудовете, посветени на Петко Киряков показва голям и непреставащ интерес към личността и революционната дейност на този тракийско – родопски войвода. И за голяма наша чест първата монография за Петко войвода е на видния родоповед и общественик Христо Попконстантинов. Не е случайно, че тъкмо той е първият биограф на Петко Киряков. От личните документи е ясно, че Стоян Заимов е искал да направи това, но самият Петко се доверил само на Попконстантинов и не пожелал никой друг да пише за него.

На първо място трябва да отбележим близкото му приятелство с Капитан Петко войвода. Свидетелство за това са поредицата срещи и писма от Петко до Попконстантинов, запазени в личния фонд на Попконстантинов в НБКМ – БИА. Началото е още когато Попконстантинов напуска родния си край. Като млад учител той събира материали за живота на Петко войвода. А по-късно по време на Сенклеровия метеж, когато дружината на Петко брани Родопския край, между тях се установяват близки взаимоотношения. След завръщането от Русия и заселването във Варна продължава контактите с него. Заради революционното минало и откритото русофилство Петко многократно е затварян и изтезаван в околийски управления и полицейски участъци. Попконстантинов е единствен, който в тези трудни моменти оказва смела и високо патриотична защита. В писмо от 25 септември 1894 г. Петко Киряков от Варна пише на Попконстантинов, че искрените му приятелски чувства са го накарали отдавна да му пише, но „тиранската ръка го възпирала“. Сега изразява благодарност, за помощта, която Попконстантинов оказал по време на арестуването му. Писмото завършва с това, че „той е единствената невинна жертва във Варненския окръг на Стамболовата тирания като неподходящ с неговите идеи и влиятелен опозиционер“.

С книгите си „Петко войвода, бранител на родопските българи до 1879 година. Черти от живота и подвигите му“ (1885) и „Маронската битка в 1878 г. Материал по новата история на Родопите“ (1889) Попконстантинов се явява първият биограф живописец на Петко войвода. В предговора от авторската кола, съхранявана в личния фонд на Христо Попконстантинов в Държавен архив – Смолян, той определя целта на написването и – „С настоящата си книжка аз желая да запозная българския свят с живота и с няколко от многобройните подвизи на Петка войвода Дуван – Хисарски, който е войводствал по Родопите и бреговете на Бяло море от 1862 до 1878 година“. Прецизен историописец и фактолог той използва за основа на монографията си: лични записки за делата на Петко записвани през годините 1873–77; све-

дения от неговия сподвижник и четник Руси Иванов Тамбаров и сведения от съратници отблизо взели участие в подвизите на родопския войвода. Мемоарите и документите, споделя самия Христо Попконстантинов, „поместени в тая книжка, можах да получа от самия Петка войвода, когото политическите обстоятелства са принудили за неопределено време да остави пушка и нож настрана, да остави привременно Родопите и да се засели в едно кюше на княжеството“.

В този труд Попконстантинов създава един цялостен портрет на този невероятен национален революционер, с характерното за него непокорство, храброст и свободолюбие. В три последователни части са описани основните етапи от жизнения му и революционен път. В първата част са представени сведения за родното място на Петко войвода с. Дуганхисар, Дедеагачко и неговото възраждане. Във втората част са проследени детството, възпитанието и училищните години; „домашните нещастия, приготвяне за горски живот, събиране на дружина, битката при Юсерен, раняване и затваряне в Галибол, опит за бягство, изпращането му в Солун, бягство, залавяне на другарите му и тяхната съдба“. Описани са по-важните бойни сражения и приключения на войводата. По-синтезирано е представена дейността на Петко войвода по време на Руско – турската война и Сенклеровия метеж. В третата част Попконстантинов е направил точна характеристика на отличителните черти и качества на Петко Киряков. В заключителната част са приложени двадесет и шест документа, обхващащи революционната му дейност в периода от май 1878 г. до юни 1879 г. и списъци на четата му.

Четири години по-късно през 1889 г. Хр. Попконстантинов издава и втората историческа книга, посветена на Петко войвода „Маронската битка в 1878 година. Материал по новата история на Родопите“. По време на Руско – турската война Петко завзема Мароня и се обявява за неин управник. Целта му била да изчака руските войски и им предаде областта. Но не дочакал, защото те влезли в Гюмюрджина една седмица след примирието, според което Гюмюрджинска околия включваща и град Мароня оставали във от демаркационната линия в турска територия. Сведенията дадени тук са особено важни, защото документите за дейността на Петко през съдбоносната 1878 г. са сравнително оскъдни и откъслечни. По-късно те се потвърждават и от извлеченията от Английските сини книги, които представяват сборници от докла-

■ Паметникът в Чепеларе

ди и телеграми от министри, консули и вицеконсули.

Връзката между двамата синове на Тракия и Родопя придобива и обществено политически смисъл и при учредяването на Първото народоучно дружество „Родопя“ през 1898 г. в София. Основателят на това дружество е Христо Попконстантинов. Организиран са около десет заседания в дома му за обсъждане на устава и научната програма. Според бележките на Попконстантинов на тези заседания освен родопчани (майор Калин Найденов, Георги Богданов, поручик Атанас Каишев, капитан Никола Капитанов, Райчо поп Василев) присъствували и представители на другите български покрайнини, и Петко войвода със съратника си Руси Тамбаров. На заседанието от 10 юни 1898 г. Петко е избран за председател. В другото си историческо издание „Непокорните села в родопските планини“ в две книжки Попконстантинов разглежда борбата на организирани от Петко войвода партизански отряди в Рупчос през 1878 г. срещу сенклеровите метежници.

Макар и с някои фактически грешки и непълноти Христо Попконстантинов пръв представя един цялостен портрет на Петко войвода, като акцентува на неговото отношение към различните социални категории. И както самият той казва в края на предговора: „настоящото описание е само част и похват за едно по-широко изпитване и описание на неговите подвиги, славни... За всяка забележка от страна на знаещите по-добре неговите работи, признателността ще бъде много голяма от моя страна“.

Другият голям родоповед Стою Н. Шишков също се докосва до този „чутoven юнак Петко войвода“. В пет книжки на сп. „Родопски напредък“ от 1905 г. той публикува животописни материали за него. В предговора на самият Шишков ги определя „като бележки и едно допълнение към писаното от по-

койния Попконстантинов и поправки на някои погрешно предадени от него факти“. Стою Шишков представя героичните подвизи на Петко войвода показвайки мъжеството, истината и легендата за него. Това е един вид възхвала на борците за национално освобождение. Затова в края на своя очерк пише „Петко Киряков е бележита личност от епохата, която ни даде такива светли, идейни и безкористни великани – борци. В живота и делото на Петко, същински тип стар българин, изобилстват редица бисери, бисери кристални на една истинска благородна душа, пълна с пламенен патриотизъм и алтруистични чувства“.

През 1895 г., когато в Македония и Одринско започва да се организира четническо движение, на войводата разрешили да излезе от Варна и още един път, за съжаление последен, да посети онези места от революционните му години, които са в свободните български земи. Именно в тази 1895 г. в началото на месец юни, когато Шишков се намира в Чепеларе му гостува за четири дни Петко Киряков. Във въображението ми и днес след десет години – пише Стою Шишков – стои „силно запечатана високата, стройна и мускулеста фигура на Петко, с орediaла и запрошарвала се с бели косми коса, кръгло здраво лице с широко и издадено чело и живи, пронизителни с огнен поглед очи“. Макар и без образование Петко Киряков впечатлява Стою Шишков с добрия запас от знания по история, военни науки и етнография. Притежаващ проникателен ум, рядка любов и привързаност към родината – за себе си не желал да говори – продължава описанието Шишков. При тази първа и последна среща с Петко войвода Шишков изпитва чувство на благоговение пред чутовния, но до крайност скромнен юнак. „И то не аз го потърсих да му се поклоня за неговото тъй светло и идейно минало, а той сам ме подири и пожела да се видим“. Стою Шишков записва директно от него много сведения. Епистоларната връзка между тях продължава чак до смъртта на Петко Киряков. Това дава възможност да се представи един по-ясен и точен очерк за неговия живот.

В другата голяма монография „Беломорска Тракия в Освободителната война 1877–78 година“ (1929), която посвещава „на всички знайни и незнайни синове на българското племе дали своя живот за запазване родна земя и народ, родно име и език“ Шишков публикува и подробен очерк за „най-прочутия и величав южнотракийски юнак Петко Киряков“. Тук вече пише Стою Шишков „поправиха се неточностите, попълни се пропус-

натото и се прибавиха бележки за първия му верен и много обичан от него Петко Радев от с. Калайджич – дере“. Тук вече се анализират и разграничават периодите в дейността на Петко войвода – т. н. хайдушки период 1861–1869 и периода на организирана революционна дейност 1869–1879. След „Гарибалдовата дружина“, Александрия, Марсилиа и Атина Петко „почнал да мисли и гледа по-широко на горското хайдутство“. До 1869 г. в лицето на Петко виждаме „един буен, смел и безстрашен юнак, който от милост към родителските мъки грабнал пушката, бродел из околностите на родното си място и отмишавал. След това вече Петко станал войвода, революционер борец за свободата на целокупното си отечество, за чието по-честито бъдеще той всецяло му отдавал своя живот“. В по-голямата част на очерка Стою Шишков представя на читателя героичните събития директно с думите на покойния Петко, които сам му е разказвал.

Очеркът завършва с характеристика на отличителните черти на Петко Киряков. В целия му живот и дела всякога и навсякъде е господствал тих, спокоен, философски, но високо рицарски дух, силна непоколебима воля и постоянство, баснословна смелост, безстрашие и съобразителност, голямо самообладание и за учудване невероятно присъствие на духа и в най-опасните моменти. С благородна кристална душа, извънредно скромнен и не желаещ да се говори за него. „В моя хайдушки горски живот за четири порока у моите момчета – другари наказанието беше смърт чрез публично застрелване: разврат, кражба, пианство и шпионство“ – споделял войводата със Стою Шишков. Честен и безкористен Петко никога не е мислил за себе си, не е търпял и у другарите си стремеж към лични облаги, алчност, егоизъм и користолюбие. Природно надарен с голям ум, здрав разсъдък и силна памет той преброял Тракия, Македония, Гърция, Италия, Франция и Русия и придобил твърде широки знания и критически мироглед. Страстно обичал народа и земята си. Такава беше величавата и обаятелна личност на Петко Киряков – заключава Стою Шишков.

В поредицата от 1905 година на „Родопски напредък“ Шишков разглежда дейността на Петко до 1877 година. В монографията „Беломорска Тракия в Освободителната война 1877–78 г.“ той допълва с революционната му дейност срещу Сенклеровия метеж и участието му в тайното дружество „Единство“ в Пловдив и Хасково. Стою Шишков определя своите материали за Петко Киряков „като основа за бъдещата му биография, каквато не мож се написа дотогава, докато не се обиколят ония места, дето Петко е воювал и се съберат и там необходимите сведения от населението, помежду което и за което той е прекарал двадесетгодишен горски живот, пълен с героични подвизи“.

БЪЛГАРИТЕ-МОХАМЕДАНИ — НАЙ-ТРАГИЧНИЯТ РЕЗУЛТАТ ОТ ТУРСКАТА АСИМИЛАТОРСКА ПОЛИТИКА

ПРОФ. Д-Р БОНЧО АСЕНОВ

Българите мохамедани са най-трагичният резултат на асимилаторската политика на Османската империя. Българи по съзнание, мюсюлмани по вяра, те вече векове се лутат между България и Турция, между българите и турците в страната и търсят своята истинска същност. Те преминаха през покръстването веднага след Освобождението и още веднъж през покръстването („кръстилката“) преименуването и връщането на имената им по време на Балканската и Междусъюзническата война. Бяха най-жестоко дискриминирани от държавата до 1944 г. Изживяха своя връх в развитието си с масовото участие в дружбите „Родина“, с подкрепата на идеята, че макар и мюсюлмани, те са българи, и с доброволната смяна на имената. За да бъдат преследвани след 9 септември 1944 г. за участието им в „Родина“ и да им се върнат отново турско-арабските имена. И дори да се причисляват към „турското национално малцинство“. За да се промени отношението към тях в началото на 60-те години, когато БКП и държавата разбраха, че губят това истинско българско население. Започна промяна на имената им и масовото преименуване през 1970 – 1973 г. Прието като цяло от българите мохамедани с надеждата, че то ще бъде за последно и най-последно ще бъдат оставени на спокойствие в техния особен и специфичен свят. И да започнат някои от тях отново да си сменят имената след 1989 г. и да станат обект на повишено внимание на ДПС и Турция в изпълнението на техните антибългарски планове. И да се лутат отново между българите и турците, търсейки своето място на този свят.

Тези исторически повратности в живота на българите мохамедани довеждат до такова обръкване в тяхната етническа идентичност, че днес са оформени три групи сред тях. Първата, преобладаващата, на основата на разбирането на етническото като „кръв и род“, оформя тези, които се смятат за част от българската етническа общност. Втората група, водена от религиозната им принадлежност и конфесионалната им общност с турците, ги кара да се обвързват с турската етническа идентичност. И третата група са тези, които се смятат за различни и от етническите българи, и от българските турци и припознават себе си като „ние“, „нашите“, като помаци, като отделна етническа общност, като „помашка нация“.

Трудно е да се определи към настоящия момент точният брой на българите мохамедани (помаци) в България. При преброяванията няма отделна графа за тях. Все пак, според експерти

в България живеят между 150 – 200 хиляди българи мохамедани. Засега водещата тенденция сред тях е, че те са част от българската нация, че са българи, които по времето на Османската империя са били принудени да приемат исляма. За това говорят много факти. От едно репрезентативно изследване през 1993 г., цитирано в писмо на Националния статистически институт до президента на Републиката Желю Желев се разбира, че от 159 386 души от тези среди 70 251 се самоопределят като българи, 63 695 като българи мохамедани и 25 540 като турци. Тези резултати се потвърждават и от факта, че голяма част от тях не се върнаха към тюрско-арабските имена, а запазиха и дават на децата си български имена. Че дават отпор на аспирациите на ДПС и сродните му организации да ги овладеят и използват за своите антибългарски цели. Че се стремят да запазят чистотата на своя език и дружеските отношения с българското население. Това се потвърждава и от споменатите вече интервюта на 129 българи мохамедани относно събитията през 70-те години на XX век, които екип на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, под ръководството на проф. Христо Матанов, провежда преди няколко години. Има обаче две тенденции на развитие на тази част от българското население, като и двете водят към сепаратизъм.

Първата е свързана с тяхното турцизиране. Това не е нов процес, той е характерен за целия период на буржоазна България, та дори и за времето на социалистическа България. Да си припомним, че когато в началото на 80-те години българските власти започват да установяват какви са последиците от смесените бракове между българи мохамедани и тюркоезични българи се установи, че около 40 хиляди българи мохамедани имат смесен брак и са започнали да се турчестват. Това е и една от причините да се започне масовото преименуване през 1984–1985 г. Сега обаче, при наличието на ДПС и другите политически „турски“ партии, турцизирането се върши целенасочено и планомерно от тях. Основната причина за това е стремежът на ДПС, а и на Турция, да увеличи „турското население“ в България, имайки предвид намаляването на неговия брой след 1989 г.

По този начин ще се увеличи мощта на „летата колона“ на Турция в страната, ще се създадат нови зони на влияние на територията на България. Но ще се увеличи и електоралната мощ на ДПС и останалите етнически партии и това ще засили тяхното присъствие на политическата сцена в страната. Още при първите преброявания след 1989 г., през 1992 г., ДПС оказва силен натиск върху българите мохамедани (и ромите) да се определят като „турци“. То се опитва това да направи чрез вмъкване в графите при преброяването на „етническа принадлежност“ и „майчин език“, което му даваше възможност да увеличава изкуствено броя на „тюркоезичното“ население в страната. Това доведе до фалшифициране на преброяването, при което много българи мохамедани от Родопите, и конкретно от общините в Якоруда и Гоце Делчев, които не говорят турски език, обявиха, че той е майчиният им език. И отук, че те са турци. Но реално имаше резултат тази кампания, защото около 100 хиляди българи мохамедани са се обявили, че са турци (и около 200 хиляди роми). При 822 хиляди обявили се за турци, това е към 40 на сто от общия им брой. Тези близо 40 на сто нямат турско самосъзнание. Но това е целта на ДПС – да променя българското им с турско самосъзнание.

Турцизирането на българите мохамедани е познат процес и много анализатори са писали и пишат за начините на неговото осъществяване и резултатите от тази дейност. В който основното средство е насилието – икономическо, духовно, психическо, та дори и физическо с цел това население да се откъсне от българите, да се спре процесът на интегриране към българското население, да се обособи като специфична група и евентуално оформи като турска или друга небългарска етнокултурна идентичност. Той се извършва организирано от ДПС, от мюсюлманските духовници, от емисари на Турция и някои ислямски страни. От чужди и български неправителствени организации, от радетели на мултиетнизма. В основни линии политиката за тяхното продължаващо обособяване и турцизиране се осъществява в следните насоки.

Обвързване на това мюсюлманско население с ДПС. Създават се структури на ДПС в тези райони, води се активна предизборна кампания да бъде убедено да гласува за ДПС. Тази кампания се води не само от ДПС, а и от турски политици и

техни дипломати в България, които обикалят тези райони, за да призовават мюсюлманите да гласуват за ДПС и обвързаните с нея партии и организации. Да припомним изявлението на Доган, че „Родопите за нас имат стратегическо значение и там ще влезем много уверено, без да се съобразяваме с това коя политическа сила е влязла там и има намерение да влиза“. ДПС се представя не само като турска, но и като партия на българите мохамедани, като помашка партия.

Провеждане на мощна кампания сред българите мохамедани (и ромите) да се преименуват и да приемат

■ Покръстване в село Баните 1912 г.

тюрско-арабски имена, да се откажат от българската именна система, да подменят старите родови фамилни имена. Това бе извършено практически по отношение на тези около 100 хиляди души, които се обявиха при преброяването за „турци“. Основно те живеят в Западните Родопи. Това връщане към старите имена се провежда под строгия контрол на активистите на ДПС, и особено на неговите кметове. Има много случаи на оказване на натиск и предприемане на насилствени обществени и административни мерки, за да бъдат принудени да се възстановят старите имена. Случаи на уловявания, на настраиване на обществеността в селата срещу „гяурите“, които не са си сменили имената. Такъв натиск оказват и ходжите по места. Дори има случаи на отказ и заплахи от тяхна страна, че няма да погребват по религиозному даден човек заради българското му име. Такива случаи е имало в Якоруда, Неделино, Мадан. Или пък искат на надгробните плочи българските имена да бъдат заменени с турски. Този процес на смяна на имената обаче не е толкова успешен, колкото му се иска на ДПС. Факт е, че до края на 1993 г., когато изтече срокът за възстановяване на имената по административен път около 145 хиляди българи мохамедани не си сменят имената. Нещо повече, има тенденции и сред тези, които са си възстановили старите имена, особено сред младите хора, да приемат отново български имена.

Основния мотив, който се използва за задълбочаване на процеса на турцизиране на българите мохамеда-

ни (и ромите), е този за религиозната им принадлежност. Движението за права и свободи и сродните организации, Турция и ислямските фондации и организации, които проповядват сред тях, им внушават, че щом са мюсюлмани, значи са турци. От тук и стремежът за засилване на тяхната религиозност и обвързаност с ислямската религия. Използват се познатите ни вече способности – строеж на джамии, подпомагане на духовенството, създаването на незаконни училища за религиозно обучение, разпространяване на корани и религиозна литература, посещения на емисари в тези райони. Само за няколко години

в седемте съставни села на община Якоруда са построени със средства на арабски фондации джамии, там, където и по време на турско робство не е имало такива. Има села с по две джамии. В тях има зали за клубове, библиотеки, събрания, кафенета, уреждат се кръжаци и курсове за изучаване на Корана. Очевидна е идеята джамиите да заменят читалищата, училищата, светските институции, дори семействата и да се превърнат в центрове на техния обществен и културен живот. Реалността обаче изисква да кажем, че религиозността сред това население е сравнително слаба и джамиите пустеят или се посещават от малки групи, основно възрастни хора. Но за ДПС, за Турция и задграничните ислямски организации е важно да маркират с джамии тези райони, да внушават с минаретата, че това са мюсюлмански райони и така да разширяват територията на ислямската дъга.

Десетки младежи българи мохамедани се обучават в арабски духовни училища и университети, конкретно в Саудитска Арабия, Йемен, а някои се изпращат за тази цел в Турция. Някои от тези младежи се предлагат и изпращат в чужбина не по линия на Главното мюфтийство, а се избират от задгранични ислямски организации. Предпочитат се деца сираци или от бедни семейства. Завършилилите ислямски училища в арабските страни разпространяват „новия“ ислям (уахабизма) сред българите мохамедани.

Сред това население действат ислямски фондации и организации, които разпространяват фундаменталистски идеи. Очевидна е целта – засилването на религиозността на това население и особено приемането на ислямските фундаменталистски идеи ще доведе до засилване на панислямистката идея за гъжествеността на мюсюлманската вяра с турската народност.

Откъс от книгата „Сепаратизмът в България“

■ Помаци през 30-те години

МИЛАНКА ВАСИЛЕВА

На 17 февруари 2020 г. в Пенсионерския клуб „Капитан Петко войвода“ се състоя годишното отчетно събрание на Тракийско дружество „Стоян Мавродиев“. Дневният ред на събранието бе приет преди месец на заседание на Управителния и на Контролния съвет. Отчетното събрание започна с химна на Странджа „Ясен месец“, след което председателката на тракийското дружество поздрави с „добре дошли“ новопостъпилите членове в дружеството и бе избрано ръководство на събранието Титко Василев и Маргарита Милушева.

Отчетът за 2019 година бе обширен и задълбочен, тъй като дейностите включваха отбелязване на паметни дни и събития, посветени на 175 години от рождението на патрона на Съюза на тракийските дружества в България Капитан Петко войвода, 126 години от рождението на Стоян Мавродиев, Националният празник, 146 г. от обесването на Васил Левски, тържествено отбелязване на 26 март – Деня на Тракия, отбелязване на 150 години българска църква „Св. Константин и Елена“ в град Одрин. Знаково събитие бе Националният тракийски събор-поклонение на Петрова нива по повод 116 години от Илинденско-Преображенското въстание под патронажа на президента на републиката Румен Радев, изложбата на Регионалната библиотека в Хасково за Капитан Петко войвода в търговищката Регионална библиотека „Петър Стъпов“, изложбата на РИМ – гр.Пловдив „Чудният свят на тракийката“ и други.

Вълнуваща бе срещата и със Симфоничния оркестър на Консерваторията в Тракийския университет в Одрин с ръководител нашия съгражданин Христо Христов.

През м.септември в дружеството гостува доц. Тотка Василева от Агроуниверситета в град Пловдив, която представи своята книга „Незаличима диря. Съдбата на малоазийските българи“ В творческата съкровищница на нашия град през 2019 година се вписаха трима тракийски творци: Божидар Николов със своята поредна книга „Срещи, спомени, таланти“, Станка Тодорова – с „Влюбени пътеки“ (лирика), Ирина Стоянова със „С аромат на море“ – лирика, и Юбилейна ретроспективна изложба на 75 картини по повод нейната 75 годишнина.

В песенния конкурс „С песните на Манол Михайлов“ на Националния тракийски събор на „Петрова нива“ отлично се представиха: на първо място – фолклорната група за автентичен фолклор – с. Пресиян, фолклорната група в с. Макариополско; на второ място – фолклорната

В ТЪРГОВИЩЕ ОТЧИТАТ БОГАТА ДЕЙНОСТ

Денят на Тракия в Търговище

група „Бухларка“ – с. Буховци; трето място и индивидуално отличие за Недялка Герова от с. Буховци.

2019 година бе паметна за тракийци. За 175 годишнина от рождението на Капитан Петко войвода по инициатива на СТДБ бяха открити два паметника: на Граничен пропускателен пункт с Гърция със съдействието на Гранична полиция и в гр.София със съдействието на Столична община в Алеята на бележитите българи в

Борисовата градина. Това бе подчертано на събранието.

Председателката на дру-

жеството Нели Анастасова отбеляза, че тракийското дружество „Стоян Мавродиев“

среща подкрепа и помощ от нашите съграждани, от тракийските дру-

жества в България, от институциите: Община Търговище, Регионалния исторически музей, Държавния архив, Младежки дом, от пенсионерски клубове и обществени организации. А това е важно условие, за да се развива и обогатява духовния живот в дружеството и съдейства за популяризиране на тракийската култура, осъществяването

на тракийската национална кауза: да помним историята, да следваме завещанието на дедите ни, за да я има България.

Последва приемане на план – програмата за 2020 година, отчета на Контролния съвет, представен от председателката Светослава Русева и обичайните организационни задачи. Може да се пише още за тракийското дружество „Стоян Мавродиев“, което благодарение на много усилия и работа възвраща своята дейност, място и съществуване в нашия град. В нас живее духът на дедите ни и тоя дух и ентусиазъм го носи и нашата председателка Нели Анастасова.

Тракийци от Търговище на Петрова нива

ДРУЖЕСТВОТО НОСИ НЕГОВОТО ИМЕ...

Стоян Мавродиев – вечно живата връзка между Одринска Тракия и Търговище

Д-Р ТОНЯ ЛЮБЕНОВА, РИМ – ТЪРГОВИЩЕ

Стоян Мавродиев е роден в с. Хиделий, Одринска Тракия на 15 февруари 1892 г. До четвърто отделение учи в родното си село, а по-късно получава средно образование в прочутата Одринска реална гимназия „Д-р Петър Берон“. Заминава да учи висше образование в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, но през лятото на 1913 г. е принуден да прекъсне обучението си. Подобно на хилядите прокудени българи от Одринска Тракия и неговото семейство напуска родното си място и бяга в свободна България. Спира се в Ески-Джумая (Търговище) Стоян Мавродиев участва в Първата световна война, преминава през Школата за запасни подпоручици на Борис Дрангов и се сражава като офицер в 31-ви пехотен варненски полк, съставен от запасни от Търговищката околия. След приключването на войната той продължава обучението си и през 1920 г. завършва висшето си образование в специалността „Биология и химия“.

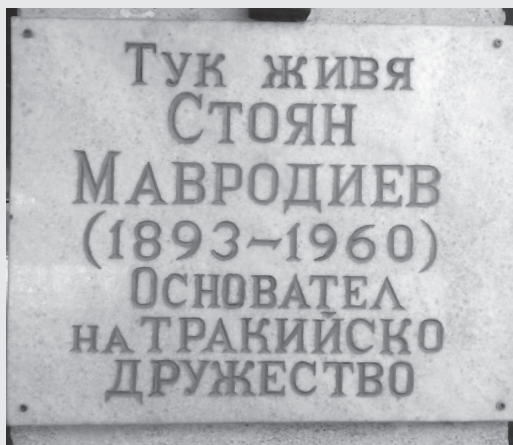
Стоян Мавродиев активно участва в културно-обществения живот на Търговище. През 1915 г. се създава тракийското дружество в града. За негов председател е избран той – Стоян Мавродиев. Близко 40 години (от 1915 г. до 1954 г.) стои начело на дружеството. Той лично се заема с писането на прошения до правителството за оземляване на бежанците и изпраща поименен списък на всички, пристигнали от Одринска и Беломорска Тракия (със статут на бежанци в Търговищкия край към 1920 г. са общо 982 семейства от в Тракия). Освен това от 1920 до 1940 г. той е учител и директор на Търговищката непълна гимназия „Св. Седмочисленици“. Там той се очерта-

ва като отличен педагог, ръководи въздържателното дружество в училището, насърчава издаването на вестник „Бодрост“. Учениците с нетърпение очакват патронния празник на гимназията или някое общоградско тържество, на което той произнася прочувствени и вълнуващи речи.

През 1927 г. Стоян Мавродиев е член на управителното тяло при читалище „Напредък“. Той води „приходо-разхода“ за новостроящата се читалищна сграда в Търговище и в качеството си на касиер той влиза в състава на читалищното настоятелство. Той е един от организаторите на музикалната школа към читалището и на методическото ръководство на учителите от околията. Той е председател на просветното дружество в града и през 1937 г. открива „Голяма педагогическа конференция“ в Търговище, посетена масово от преподавателите в околията. Често организира открити уроци пред учители и ученици, рядко изнася лекции в Народния университет при читалище „Напредък“. През 1937 г. Стоян Мавродиев посещава международното изложение в Париж, заедно с още трима учители от Търговищката околия. Представител е на Дружество на кавалерите на Ордена за храброст в града.

През 1940 г. Стоян Мавродиев напуска Търговище и в продължение на няколко години е заместник-директор на VII мъжка гимназия в София. Там той помага за списването на в. „Тракия“ и на сп. „Завет“ – орган на Тракийския младежки съюз, участва в културно-обществения живот на столицата и активно работи по проблемите на Съюза на тракийските културно-просветни дружества като член на националното ръководство.

През 1948 г. Ст. Мавродиев се завръща в Търго-

вище и отново става директор – този път на Девическата гимназия „Лиляна Димитрова“. През 1952 г. Окръжният народен съвет на депутатите на трудещите се в гр. Шумен награждава Стоян Мавродиев с Похвален отзив за дългогодишната му възпитателска работа. А Националният комитет за защита на мира го награждава с медал за активна дейност.

През 1954 г. на отчетно-изборното събрание на културно-просветно дружество „Тракия“ Стоян Мавродиев е освободен от длъжността „председател“ по негово собствено желание, предвид напредналата му възраст. Тракия и съдбата на тракийските преселници продължават обаче да го вълнуват все така силно и да го връщат назад във времето – в родната земя, копнежът по която „угасва само, когато склопим очи завинаги“.

Стоян Мавродиев умира на 3 февруари 1960 г., отдавайки целият си съзнателен живот на училището и на своите събратя – бежанците от Тракия. Днес тракийското дружество в Търговище носи неговото име, а по решение на Общинския съвет от 1998 г. площада пред читалище „Напредък“ е кръстен също „Стоян Мавродиев“.

ЮБИЛЕЙНИ ЧЕСТВАНИЯ НА КАЛИНКА ЗГУРОВА

През 2020 година една от големите ни български народни певици Калинка Згурова, чества своя житейски юбилей и 60-годишна творческа дейност.

Доказала безспорния си талант на събора-надпяване в Граматиково през 1960 година, Калинка Згурова изгражда своята певческа кариера в професионалните школи на Ансамбъл „Пирин“ и Ансамбъла за народни песни на Българското национално радио (известен с името си „Мистерия на българските гласове“).

В Златния фонд на БНР и

фонотеките на регионалните му станции певицата има над 300 самостоятелни песни, и солови участия в дуетни, камерни и хорови песни.

Калинка Згурова е значима личност в тракийската организация и радетел в отстояването на тракийската кауза, член на Върховния комитет на СТДБ, тя е съмишленик и участник в повечето тракийски събори и мероприятия, любима изпълнителка на поколения тракийци.

През юбилейната година на певицата са в процес реализация няколко творчески

проекта, между които:

Представяне на двойният албум „Повей от Странджа“ с юбилеен концерт на 23 април 2020 година в залата на Съюза на българските композитори.

Пети национален конкурс „С песните на Калинка Згурова“ – 16 май 2020 г., Младежки културен център – Бургас.

Юбилеен концерт „Повей от Странджа“ 16 май 2020 година, Военен клуб – Бургас.

ВЪЗРОДИХА МЛАДЕЖКОТО ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО В КАРНОБАТ

Учредителното събрание на младежкото тракийско дружество се състоя на 15 февруари. „Дейността на дружеството се възражда 90 години след неговото създаване“, с гордост споделя председателката на тракийското дружество „Капитан Петко войвода“ Милка Спасова. Младежкото дружество носи името на „Капитан Петко войвода“, както едноименното тракийско дружество в Карнобат. Основано е през далечната 1930 год. На 29 март 1931 година е осветено и неговото знаме.

Членовете на младежкото дружество вече са над 30. Най-младият сред тях е Христина Тодорова. За председател на ръководство-

то бе избрана Росица Русева. В него влизат още Стилиян Илиев, Николета Колева, Деян Драганов, Димчо Рошманов. По време на събирането бе взето решение дружеството да участва в Националната

конференция на Тракийски младежки съюз. Тя ще се проведе в София, на 4 април.

От карнобатската организация за делегати бяха избрани: Росица Русева, Стилиян Илиев, Деян Драганов, Тони Петкова и Никола Петров.

ТРАКИЙСКИ КУКЕРОВДЕН

Кукерски игри и карнавални шествия организира тракийското дружество „Яни Попов“ в Созопол и тракийското дружество „Яни Попов“ в Ивайловград.

■ Созопол

ОБЩО СЪБРАНИЕ НА ТРАКИЙСКИЯ НАУЧЕН ИНСТИТУТ

Управителният съвет на Тракийския научен институт

на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ свиква **Общо събрание** на сдружението на 10 април 2020 г. от 10 часа в Клуба на Съюза на тракийските дружества в България, София, ул. „Стефан Караджа“ № 7а, при следния дневен ред:

1. Отчет за дейността на ТНИ за изминалия период от последното отчетно събрание.
2. Приемане на план-програма на ТНИ за 2020 г.
3. Приемане на нови членове на ТНИ.
4. Приемане на правилник за дейността на филиалите на ТНИ.
5. Разни.

В ОЧАКВАНЕ НА ФЕСТИВАЛА „РОДОПСКА УГОДИЯ“

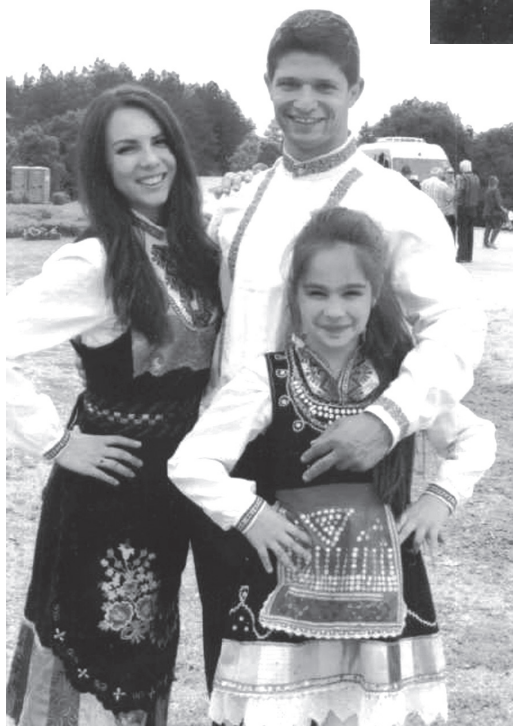
Фестивалът на родопската храна „Родопска угодия“ събира за пореден път майстори готвачи, любители на вкусната храна и на родопските традиции и таланти от цяла България в Девин. Фестивалът ще се състои от 20 до 22 март.

Голям казан с вкусна родопска гозба ще забърка шеф Иван Звездев. Ще го наставяват бабите от Девин, които до днес пазят уникални рецепти на ястия, приготвяни единствено тук – подбъркан лук, трахана, традиционен родопски клин с ориз или „патети“ (картофи) и др. Участниците и гостите ще имат възможност да опитат и специалитетите на шеф готвачите от местните ресторанти и гостилници, които ще се включат в голяма кулинарна изложба. Сред гостите на събитието ще бъде проф. Асен Чаушев – президент на кулинарната VIP академия „Интерменю“. Поканен е и шеф Иван Манчев.

Публиката ще веселят певицата Ана-Мария, Александър Александров-Алекс, гласът на Родопите Миглена Бекриева и гайдарският състав на Девин с ръководител Емил Чолаков, който е номиниран в класацията „Живи човешки съкровища“ на ЮНЕСКО. В програмата ще се включат и таланти от Каварна, Китен, Първомай, Чирпан, Кричим, Котел и др. Свои изделия и продукти ще представят местни био производители, както и занаятчии от цяла България.

Фестивалът се провежда за втора поредна година и предизвиква все по-голям интерес сред участници и публика от цяла България. Хотелите в града вече са пълни, а желаещите да станат част от вкусния празник не намаляват. Патрон на фестивала е кметът на община Девин Здравко Иванов, а общината подкрепя събитието. Инициатор и организатор е Процентска къща „ЕНИ филм“.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96

Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, д-р Ваня ИВАНОВА, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел. 02/986 71 26; факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА

СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSG

Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка ЯНЕВА (Сливен) – 0897601560; Анета ГЕОРГИЕВА (Хасково) – 0894 044 420; Веска ЛАМБОВА (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Ю Б И Л Е Е Н Л И С Т

БЪЛГАРСКАТА ЕКЗАРХИЯ

150 години ОТ ПРОВЪЗГЛАСЯВАНЕТО НА САМОСТОЙНАТА БЪЛГАРСКА ЦЪРКВА

180 години от рождението и 105 години от блажената кончина на екзарх Йосиф I

■ Глава на юбилейния лист, художник – оформител Михаил Танев

БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ • СВ. СИНОД

Изв. № 60/02.2020 г. София

ПАТРИАРШЕСКО
И СИНОДАЛНО
ПОСЛАНИЕ

по повод
150-годишнината от учредяването
на Българската екзархия
28 февруари 2020 г.

Възлюбени в Господа чедо на светата ни Църква,

Днешният 28 февруари 2020 година от Възвисяването на Бог Сино е ден снета в паметта за българската история. В този истински исторически ден отбелязваме значима и значима годишнина от дългата и пророческа история на православния ни народ. В този благословен от Господа Божия ден, преди сто и петдесет години православният български дух тържествено, застоя след дългите столетия на духовна и политическа зависимост се острива сив исторически неприятели и нашата обща духовна майка, Православият ни народ, се въздига до нов живот. Това историческо за всички нас събитие е извършено с официален държавен акт – ферман на султан Абдул Азиз от 27 февруари 1870 г., с който се признават кесовите условия на нашите славни предци за постигане на духовна свобода и независимост. Малко по-късно от същото след униожаването и на последната крепост на свободния български дух – Охридската българска архиепископия, народът ни отново се съюзява със своя автономна Православна църква – Българската екзархия.

По Божия промисъл всичко това става точно четиридесет и пет години след първото учредяване на Българската църква на 4 март 870 г. Халковете, през което православният ни народ преминава през всевъзможни премежия и изпитания, възниква както външно, така и вътрешно, поради несправедливост, поради несправедливост и унизителност. Време, през което доверчивите славяни, раздирани по вера и по род, се препратят – благодарение на обожаването си в кулмата на светото Кръщение – в един и миг, православен Божия народ, който бързо се въздига през вековете до образ на подражание от останалите православни народи, очен като пример за успеха на християнската мисия и като модел за духовен, държавен и културен възход чрез принадлежността си към Църквата Христова.

За да изпита и утвърди още повече във вярата този православен български народ, благодат Божия промисъл му отнема и едно от най-тежките изпитания – покаяването под двойна зависимост, духовна и политическа, продължава колкото народа, запаленият го с изгубване и на националното, което той притежава – неговата нова духовна идентичност като народ на Христос, народ, живещ и съществуващ в Църквата на Христос Система. Православният ни народ обаче устоява и на това изпитание – и не просто устоява, но окончателно и безвъзвратно го утвърдило във вярата, „вернее записки предадени на светине“ (Иуда 1:3).

Най-яркото доказателство за всичко това признаваме днес, в двайсет и осми ден в февруари, когато преди столетие и половина, в далечната 1870 г., неколкократна титанична борба на нашите предци – поборници за духовната ни независимост, бе увенчана с божият благословен успех и отбеляза нелепата църковна самостовителност бене възстановена в лицето на Българската Екзархия.

Достигналият до нас исторически свидетелство от оная слава и героичния сполучен неуверено ни показват огромна вялост и ентузиазъм, с който тога неколко събитие е посрещано от православния ни народ. Радостта на православния българин не може да бъде описана, тъй като тя е безгранична. Събуденият православен български дух, благодарение на родолюбивото и християнско дело на св. Паисий Хилендарски, св. Софроний Врачански и всички останали колкото на духовното ни и народно възбуждане, най-сетне вижда плодотворите на своята търпелност във вярата и на своето постоянство, на предаността си към заветите на предците и неспиремаремостта с историческата си съдба. Възстановена с Православията ни църква, а с това е отворен и пътът към скорното ни историческо освобождение и пътят възстановяване на изгубеното майко, достойнство на един изстрадал, но духовно здрав и неослабнал народ.

Годишните след учредяването на Българската Екзархия донесоха и продължават да носят на православния български народ нова слава и нови поводи за заслужен гордост, но с тях дойдоха нови и различни в сравнение с предците изпитания. Изпитания за завещаната на от предците православна вера и за принадлежността на към Църквата на нашия Господ и Спасител Исус Христос. Ала калената в борбите за духовна и църковна независимост българска воля, достигнала своя безспорен апогей при възстановяването на самостоятелната ни Православна църква на 27 февруари 1870 г., и до днес остава сигурен залог и гарант за съхраняването на духовната ни и народна идентичност, в праявността и вялост към делото и заветите на нашите предци, родили и отгледали ни в Господа и в единствено спасителната православна вера.

Вечна и блажена да бъде паметта на всички поборници на свободния православен български дух!

Честита и благословена 150-годишнина от учредяването на Българската Екзархия!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СВ. СИНОД

† НЕОФИТ

ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ

И МИТРОПОЛИТ СЪВМЕСНИ

ЧЛЕНОВЕ НА СВ. СИНОД:

- † Сливенски митрополит ИОАННИКИЙ
- † Н. САНК, Кавказ и Азиатски митрополит ЙОСИФ
- † Великотърновски митрополит ГРИГОРИЙ
- † Плевенски митрополит ИГНАТИЙ
- † Ловчански митрополит ГАВРИЛ
- † Пловдивски митрополит НИКОЛАЙ
- † Доростолски митрополит АМВРОСИЙ
- † Западни и Средноевропейски митрополит АНТОНИЙ
- † Варненски и Великопреславски митрополит ИОАН
- † Неврокопски митрополит СЕРАФИМ
- † Русенски митрополит НАУМ
- † Спартански митрополит КИРИЛ
- † Врачански митрополит ГРИГОРИЙ
- † Видински митрополит ДАНИИЛ

Забележка: По решение на Св. Синод от заседание му на 26.01.2020 г., това послание да бъде прочетено от първоначалния си автор на 28.02.2020 г., след края на тържествените благодетелни молебни.

■ Патриаршеско и синодално послание от 28 февруари 2020 г.

„150 ГОДИНИ БЪЛГАРСКА ЕКЗАРХИЯ“

Издател: Международен търговски и културен център ГЕОПАН – Бургас.
Екип: съставител и отг. редактор Галина Пиндикова, дългогодишен експерт и шеф на дирекция в Държавна агенция „Архиви“; научен консултант доц. д-р Христо Темелски, директор на Църковно-историческия и архивен институт при Българската патриаршия; художник – оформител Михаил Танев; 24 стр. с вложка „Карта на границите на Българската екзархия (1870-1912)“ и пълният текст на Патриаршеското и синодално послание за 150 години Българска екзархия.

През 2020 г. се изпълват 150 години от учредяването на Българската екзархия – връх в борбите на българите за църковна независимост. По силата на султанския ферман от 27 февруари 1870 г. и на екзархийския устав, изработен от Църковно-народния събор, свикан в Цариград през 1871 г., Българската екзархия става първата официално призната българска институция след близо петстотин години бездържавност.

През 2005 г., по повод тогавашната 135 годишнина от учредяването ѝ и по инициатива на бургазлията Гиньо Ганев – „човекът парламент“ и с усилията на същия екип, е издаден юбилеен лист, посрещнат с жив обществен отклик и с интерес в научните и църковните среди.

Юбилейният лист 2020, е разгърнат в 24 цветни страници и е наситен с автентични документи, архивни снимки и коментари, които отразяват ключовите моменти от 83 годишната история на институцията, официално призната за представител на българската народност в Османската империя.

Изданието има още един акцент – 180 годишнината от рождението и 105 годишнината от блажената кончина на един от най-видните дейци на Екзархията, екзарх Йосиф I.

Наш дълг днес е да поддържаме паметта и знанието за онези български дейатели по църковния въпрос в Цариград, които с родолюбие и със свои средства изграждат екзархийското ведомство и основите на бъдещата ни държавност.

■ Карта на границите на Българската екзархия

■ Николай Павлович, Паметник на независимата българска църква. Литография. 1872 г., Свищов.